Anexa nr. 5

Programa școlară
pentru disciplina

Istorie. Istorie universală

Clasa a IX-a

Trunchi comun (TC)

Filiera teoretică, profilul real, toate specializările
Filiera tehnologică, toate profilurile, toate calificările profesionale
Filiera vocațională, toate profilurile, toate specializările

Învățământ liceal

- 2025 –

Anexa nr. 5
Programa școlară pentru disciplina *Istorie. Istorie universală*, clasa a IX-a, trunchi comun (TC)

- *Filiera teoretică, profilul real, toate specializările*
- *Filiera tehnologică, toate profilurile, toate calificările profesionale*
- *Filiera vocațională, toate profilurile, toate specializările*

NOTĂ DE PREZENTARE

Statutul disciplinei Istorie este reglementat de Legea învățământului preuniversitar 198/2023, cu modificările și completările ulterioare, de OMEC nr.4350/2025 privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul liceal și OME 6731/2023 referitor la profilul absolventului. Astfel, Istorie este disciplină de trunchi comun (TC) la nivelul învățământului liceal, studiindu-se la toate filierele, profilurile și specializările. Pentru specializarea științe sociale Istoria este prevăzută ca disciplină obligatorie în cadrul examenului de bacalaureat. De asemenea, pentru profilul real, filiera teoretică, specializările matematică-informatică și respectiv științele naturii, Istoria este disciplină la alegere, în cadrul probei F.

Un aspect curricular, evidențiat în OMEC nr. 4350/2025, pentru a asigura un traseu educațional al profilului și al specializării, este prevăzut un curriculum de specialitate (CS) care vizează aprofundarea temelor din trunchiul comun și, după caz, extinderi ale acestuia. Astfel, ca disciplină de trunchi comun, Istoriei îi este alocată 1 oră pe săptămână la toate filierele, profilurile și specializările. Pentru clasele a IX-a și a X-a, la profilul umanist, specializărilor Filologie și Științe sociale le sunt alocate, pentru curriculum de specialitate (CS) câte 1 oră (clasa a IX-a), respectiv 2 ore (clasa a X-a) pe săptămână. În clasele a XI-a și a XII-a, curriculumul de specialitate are alocat un număr diferit de ore, și anume câte 1 oră pe săptămână la specializarea Filologie și respectiv 2 ore pe săptămână pentru specializarea Științe sociale.

Rolul Istoriei, ca disciplină școlară, este acela de a dezvolta acele competențe și de a promova acele valori și atitudini care contribuie la consolidarea democrației, ca principală valoare a societății secolului al XXI-lea. Astfel, demersul educațional este fundamentat și pe principiile și valorile Consiliului Europei privind predarea istoriei, formulate în documente precum *Recomandarea Rec(2001)15* a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind predarea istoriei în Europa în secolul XXI și *Carta Educației pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului* (2010). Acestea subliniază importanța studiului Istoriei, ca disciplină școlară, să fie bazat pe multiperspectivitate, pe respectul față de diversitate și pe promovarea dialogului intercultural.

În același spirit, Parlamentul European și Comisia Europeană, prin inițiative precum *Declarația de la Paris* (2015) privind promovarea cetățeniei active și a valorilor comune ale libertății, toleranței și non-discriminării, Anexa la *Propunerea de recomandare a Consiliului privind competențele – cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (2018), *Rezoluția Parlamentului European* din 17 ianuarie 2024 referitoare la conștiința istorică europeană și *Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării – ET 2030*, susțin consolidarea unei conștiințe istorice comune europene, bazate pe respectul pentru adevăr, pe combaterea dezinformării și pe înțelegerea critică a proceselor istorice care au condus la formarea Uniunii Europene ca spațiu al păcii, al democrației și al solidarității. Istoria, ca disciplină școlară, ar putea fi concepută ca spațiu al memoriei și responsabilității civice prin conectarea dimensiunilor locală, națională, europeană și globală. În același timp, educația istorică are un rol esențial în formarea gândirii critice, contribuind la consolidarea rezilienței democratice a tinerilor cetățeni. În consecință, studierea Istoriei în școală oferă elevilor repere pentru orientarea în lumea contemporană, pentru înțelegerea fenomenelor complexe (conflicte, crize, migrații, tehnologii), o participare civică informată, formarea competențelor transversale necesare pentru continuarea studiilor și inserția profesională.

Studierea disciplinei școlare Istorie contribuie la formarea profilului absolventului de liceu, definit prin valori precum respectul pentru diversitate și demnitate umană, angajamentul față de statul de drept și drepturile omului, responsabilitate socială și spirit critic, capacitatea de a analiza și interpreta informații dintr-o varietate de perspective, deschiderea către dialog, cooperare și solidaritate europeană. De asemenea, trei din cele opt competențe cheie menționate în *Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 2018*, respectiv competența personală, socială și de a învăța să înveți; competența cetățenească și competența de sensibilizare și expresie culturală se formează prin studierea acestei discipline. Trebuie subliniat că, prin specificul ei, Istoria contribuie la formarea și dezvoltarea unei gândiri istorice și a unei gândiri critice prin utilizarea surselor, a noilor perspective istoriografice datorate cercetărilor științifice din acest domeniu al cunoașterii. De asemenea, ea contribuie la dezvoltarea competențelor de argumentare bazată pe dovezi

științifice, de a rezolva probleme, de comunicare scrisă și orală, colaborare, utilizarea tehnologiilor în cercetarea și prezentarea trecutului și la alfabetizarea media/informațională. Astfel, istoria devine spațiu al reînnoirii legăturilor dintre memorie și viitor, dintre cunoaștere și acțiune, dintre trecutul comun și proiectul european al păcii, al solidarității, al respectului reciproc și al formării spiritului critic, al responsabilității civice, al cunoașterii rădăcinilor propriei identități și al deschiderii către valorile universale.

Ca urmare a prevederilor din planurile-cadru referitoare la numărul de ore alocat Istoriei este necesară și o abordare nouă în ceea ce privește realizarea programelor școlare. Acest aspect de evidențiere a specializării se regăsește în existența unei programe pentru trunchiul comun (TC), cu aplicabilitate pentru toate filierele, profilurile, specializările și a programelor pentru curriculum de specialitate (CS) concepute în funcție de specializare și numărul de ore corespunzător prevăzut prin planurile-cadru. Astfel, sunt realizate programe pentru specializarea Filologie și pentru Științe sociale pentru toate clasele învățământului liceal.

Ca disciplină ce are continuitate cu nivelul gimnazial, unde accentul mai mare este pe istorie universală, aceasta studiindu-se pe parcursul a trei ani, și doar un singur an întreaga istorie a românilor, în liceu, în primii doi ani, clasele a IX-a și a X-a, se studiază Istoria universală, iar în clasele a XI-a și a XII-a se studiază Istoria românilor.

Structura programelor școlare, atât pentru trunchiul comun, cât și a celor pentru curriculum de specialitate, este aceeași, respectiv:

— Nota de prezentare,
— Competențe generale,
— Competențe specifice și activități de învățare,
— Conținuturi
— Sugestii metodologice.

Competențele generale sunt în număr de patru și vizează finalitatea achizițiilor elevilor ca urmare a studiului Istoriei pe parcursul învățământului liceal. Ele sunt în acord cu descriptorii și atributele prioritare din profilul absolventului realizat pe baza competențelor-cheie europene.

Competențele specifice sunt formulate gradual, în acord cu descriptorii pentru fiecare nivel de vârstă al elevilor, respectând principiile echității și egalității de șanse și al incluziunii. Astfel, pentru fiecare competență generală sunt formulate câte două competențe specifice care pot fi formate și dezvoltate pe parcursul unui an școlar. S-a avut în vedere, de asemenea, în formularea acestora, posibilitatea unei evaluări bazate pe standarde.

Activitățile de învățare propuse pentru fiecare competență specifică au în vedere formarea și dezvoltarea acestora. De asemenea, propunerile de activități de învățare sunt cele care realizează diferențierea în funcție de filieră, profil și specializare. Astfel, activitățile de învățare propuse pentru formarea competențelor specifice în programele școlare pentru specializarea filologie și respectiv științe sociale au ca obiectiv aprofundarea acestora prin intermediul conținuturilor și prin strategii didactice și de evaluare care să pună un accent mai mare pe inter și transdisciplinaritatea, aspecte de educație juridică, antreprenorială, alfabetizare multimedia, combaterea dezinformării, implicarea civică și respectarea demnității umane, educația pentru mediu.

Conținuturile și domeniile de conținut sunt organizate cronologic și vizează „ideile mari” atât pentru Istoria universală, cât și pentru Istoria românilor. În stabilirea conținuturilor s-a avut în vedere art. 89 alin. 3 din Legea 198/2023 cu modificările și completările ulterioare, conform căruia conținuturile din programa școlară acoperă doar 75% din orele de predare și evaluare, lăsând cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei școlare prin planurile-cadru și structura anului școlar pentru activități de aprofundare, remediale, pentru proiecte transdisciplinare care să vizeze educația antreprenorială, juridică, istoria și civilizația locală, educația pentru mediu, educația pentru egalitate de șanse.

Domeniile de conținut și conținuturile sunt formulate ca enunțuri generale, referitoare preponderent la procese istorice care implică mai multe evenimente, personalități, schimbări economice, sociale, decizii politice cu impact pe termen scurt sau pe o perioadă mai mare timp. Detalierea temelor reprezintă acel minimum obligatoriu, necesar pentru formarea competențelor specifice și pentru realizarea demersului didactic. În funcție de particularitățile elevilor, profesorul este cel care decide, adăugarea și a altor concepte, fapte și procese istorice, pe care le consideră necesare pentru pregătirea pentru performanță, pentru o mai bună înțelegere a unora dintre evenimente, procese istorice, pentru dezvoltarea gândirii critice și a perspectivei istorice. De asemenea, în funcție de specificul colectivului de elevi, profesorul poate decide bugetul de timp alocat studiului unei teme.

Sugestiile metodologice cuprind propuneri de activități de învățare asociate competențelor specifice, inclusiv propuneri de evaluare. Formularea de noi competențe specifice implică și exemple, sugestii de formare a acestora prin activități de învățare. Profesorul are, de data aceasta, în programa școlară un exemplu de activitate de învățare pentru formarea respectivei competențe specifice. Diferențierea programelor școlare pentru curriculum de specialitate este realizată și prin exemple de activități de învățare iar detalierea conținuturilor asigură nu doar aprofundarea acelor aspecte care pot contribui la o înțelegere a lumii contemporane, a provocărilor lumii actuale – crize identitare, inegalități sociale, conflicte geopolitice, nevoia de sustenabilitate și solidaritate globală, gândirea critică, consolidarea rezilienței democratice a tinerilor cetățeni.

COMPETENȚE GENERALE (CG)

CG1	**1. Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate**
CG2	**2. Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice**
CG3	**3. Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice**
CG4	**4. Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie**

COMPETENȚE SPECIFICE (CS)
ȘI
EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE (EAI)

CG 1 - Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate

Clasa a IX-a
CS 1.1. Utilizarea reperelor de timp și spațiu în relatarea evenimentelor și proceselor istorice din epocile studiate
– *construirea unei axe cronologice care să evidențieze succesiunea evenimentelor/proceselor istorice din Antichitate sau Evul Mediu;* – *realizarea unei liste de personalități din Antichitate și Evul Mediu, integrând informații privind reperele de timp și spațiu;* – *elaborarea unui organizator grafic în care să fie menționate diferențele dintre harta Europei antice cu cea actuală în ceea ce privește granițele politice, drumuri, orașe.*
CS 1.2 Explicarea relației cauză-efect într-o succesiune de evenimente și procese istorice
– *alcătuirea, pe baza informațiilor din surse, a unui organizator grafic cauză-efect, pentru a evidenția o succesiune de evenimente istorice;* – *analizarea succesiunii cauzelor și consecințelor într-un proces istoric, pe baza informațiilor din surse istorice;* – *crearea unei hărți conceptuale care să evidențieze relația de cauză-efect dintre două evenimente istorice.*

CG 2 - *Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice*

Clasa a IX-a
CS 2.1. Recunoașterea tipurilor de surse istorice pentru a le valorifica în diverse contexte de viață
- *organizarea, sub formă grafică, a surselor pe baza unui criteriu (de exemplu, cronologic, tematic, proveniență);* - *identificarea regulilor de luare a deciziilor la nivelul clasei de elevi selectând sursele referitoare la principii ale democrației ateniene dintr-un dosar virtual procesat cu ajutorul inteligenței artificiale;* - *identificarea de surse istorice care pot fi utilizate ca argumente pentru alegerea numelui unei personalități pentru biblioteca școlii.*
CS 2.2. Extragerea informațiilor din surse diferite pe baza unor repere istorice
- *selectarea informațiilor din surse istorice pe baza unui criteriu, de exemplu, opinie, argument, obiectivitate, validitate;* - *organizarea informațiilor din diverse surse folosind repere economice, sociale, culturale, politice,* - *identificarea în documente juridice din Antichitate și Evul Mediu, a aspectelor referitoare la drepturi și responsabilități ale oamenilor.*

CG 3 - *Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice*

Clasa a IX-a
CS 3.1 Descrierea evoluției formelor de organizare politică în epoci istorice diferite
- *prezentarea evoluției formelor de organizare politică din Antichitate/Evul Mediu, pornind de la informațiile extrase din surse istorice;* - *completarea/realizarea unor frize cronologice/organizatori grafici pentru a ilustra elementele de continuitate/asemănările și deosebirile dintre instituții/forme de organizare politică din diferite perioade istorice;* - *elaborarea unor proiecte care să ilustreze evoluția instituțiilor/formelor de organizare politică, evidențiind legătura cu instituții/forme de organizare politică din prezent.*

CS 3.2 Recunoașterea elementelor civice și culturale care contribuie la identitatea Europei contemporane
- *simularea adoptării unor decizii în Adunarea poporului/Senatul roman/Adunările de stări, valorificând informațiile istorice din diverse surse;* - *identificarea unor aspecte din cultura Antichității/Evului Mediu/Renașterii care contribuie la identitatea europeană;* - *realizarea unei expoziții virtuale cu obiecte din perioadele și spațiile istorice studiate, utilizând IA.*

CG 4 - *Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie*

Clasa a IX-a
CS 4.1 Selectarea surselor necesare pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric
– *analiza unor surse istorice din perspectiva credibilității și a utilității acestora pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric;* – *organizarea unor dezbateri referitoare la evaluarea critică a unor informaţii identificate în diverse surse de pe Internet/ oferite de inteligența artificială;* – *elaborarea de prezentări, orale sau scrise, cu informații selectate, pe criterii date, din surse istorice.*
CS 4.2 Organizarea informațiilor din mai multe surse pentru realizarea unui proiect
- *realizarea unui portofoliu de reprezentări artistice dintr-o anumită epocă, pentru identificarea unor trăsături ale vieții cotidiene;* - *alcătuirea unei hărți conceptuale cu privire la categoriile de surse care pot documenta un film/roman istoric;* - *interpretarea unui joc de rol (ex. Interviu cu un personaj istoric, Mi-ar fi plăcut să fiu), valorificând surse istorice relevante.*

CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII

Domenii de conținut	Conținuturi (teme, concepte, evenimente, procese istorice, personalități)
1. Laboratorul istoriei	**1.1. Timp, spațiu istoric, concepte** ● cronologie ● proces istoric ● spațiu istoric, spațiu cultural/de civilizație ● cauzalitate ● multiperspectivitate, obiectivitate **1.2. Surse istorice** ● categorii de surse (arheologice, primare, secundare, multimedia) ● criterii de analiza a surselor, limbaj istoric
2. Zorii civilizației	**2.1. Repere ale Preistoriei** ● modul de viață nomad ● agricultura și sedentarizarea ● apariția metalurgiei ● modificări în organizarea comunităților umane **2.2. Mesopotamia și Egiptul Antic. Structuri politice, societate și economie** ● modele politice: orașul-stat, regatul ● structuri sociale ● religie ● cadrul natural și activități economice (agricultură, irigații, meșteșuguri. comerț) **2.3. Cultura Orientului Antic** ● sisteme de scriere (pictograme, cuneiforme, hieroglife, alfabet) ● descoperiri și invenții ● domenii ale cunoașterii și exprimări artistice: literatură, științe, arte
3. Originile civilizației europene: modele politice și culturale în lumea greco-romană	**3.1. Colonizarea greacă. Polisul și formele de guvernare – Atena și Sparta**. ● *polisul*: organizare și conducere ● oligarhie, tiranie, democrație **3.2. Grecii între alianțe și războaie. Alexandru Macedon** ● războaiele medice și războiul peloponesiac ● Imperiul macedonean ● elenismul **3.3. Roma antică. De la Regalitate la Imperiu** ● regalitate, republică, imperiu ● evoluția instituțiilor ● expansiune și organizarea provinciilor ● procesul de romanizare **3.4. Modele culturale în lumea greco-romană** ● educație și cunoaștere în lumea greco-romană ● arta greacă: proporții, armonie, echilibru ● arhitectura romană între utilitarism și triumfalism
4. Geneza lumii medievale	**4.1. Impactul marilor migrații. Europa Apuseană de la regatele germanice la Carol cel Mare** ● marile migrații ● formarea limbilor și popoarelor europene ● *Renovatio Imperii,* imperiu creștin, Carol cel Mare

	4.2. Imperiul Bizantin: instituții, religie și cultură ● Iustinian ● ideea refacerii Imperiului Roman ● moștenirea bizantină **4.3. Islamul și expansiunea arabă** ● Mahomed și preceptele Islamului ● Marele Califat arab ● impactul asupra Europei
5. Credință, putere și cunoaștere în lumea medievală	**5.1. Societate, mentalități și viață cotidiană. Lumea urbană** ● organizarea societății medievale ● ierarhia feudală ● domeniul feudal ● viața omului între ritmurile naturii și credință ● orașul medieval: organizare, activități, conducere **5.2. Biserica în Evul Mediu** ● Marea Schismă ● Cruciadele **5.3. Timpul marilor catedrale. Moștenirea culturală a Europei medievale** ● stilurile romanic și gotic ● literatura ● universitățile medievale **5.4. Evoluții politice: centralizarea statală** ● centralizare statală (Anglia și Franța) ● monarhia stărilor ● Alienor de Aquitania ● fărâmițare politică **5.5. Declinul Evului Mediu: războaie, foamete, epidemii** ● Războiul de 100 de ani ● Ioana d'Arc ● marea foamete de la începutul secolului al XIV-lea ● *Moartea Neagră*
6. Lumea în mișcare. Tranziția spre Modernitate	**6.1. Cursa pentru mirodenii. Marile descoperiri geografice** ● descoperitori și conchistadori ● drumuri comerciale ● imperii coloniale ● misionari **6.2. *Omul - măsura tuturor lucrurilor*. Umanismul și Renașterea** ● ideal uman ● mecenat ● tipar ● arte, literatură, științe **6.3. Reforma religioasă și impactul asupra Europei** ● indulgențe ● Martin Luther, *Cele 95 de Teze*, mântuirea prin credință, ● Jean Calvin, ● Henric al VIII-lea ● Contrareforma, Conciliul de la Trento **6.4. *Statul sunt Eu!* Absolutismul monarhic** ● *monarhia de drept divin*, administrație centralizată ● reprezentanți: Filip al II-lea al Spaniei, Ludovic al XIV-lea al Franței, Petru cel Mare al Rusiei

SUGESTII METODOLOGICE

Măsura în care predarea *Istoriei* își atinge obiectivele propuse depinde de actualitatea și de gradul de inovare propuse de cadrul de reglementare, dar, în principal, de calitatea activității de predare-învățare-evaluare proiectată și aplicată în clasă de către profesor.

Activitatea didactică are un grad ridicat de complexitate, implicând: stăpânirea domeniului de cunoaștere, înțelegerea profundă a caracteristicilor celui care învață, a proceselor cognitive care determină învățarea și a nivelului de motivație, creativitate în proiectarea învățării, rigoare dar și flexibilitate în managementul clasei de elevi, evaluarea corectă a nivelului la care se produce învățarea în raport cu standardele de învățare ș.a. În această lungă călătorie de la intenție (setul de competențe prevăzut în programa școlară) la rezultat (competențele deprinse de elev ca urmare a învățării), profesorul are o largă autonomie metodologică, precum și libertatea pe care i-o oferă Legea Învățământului Preuniversitar 198/2023 de a dispune de 25% din timpul alocat disciplinei prin planurile-cadru de învățământ.

În contextul schimbărilor curriculare prevăzute de Legea 198/2023, a descriptorilor și atributelor prioritare ale absolventului învățământului liceal prevăzute în Profilul absolventului, Sugestiile metodologice au scopul de a orienta cadrul didactic în activitatea sa cu elevii. Bunele practici românești și internaționale sugerează ca activitățile de învățare să fie proiectate astfel încât:

- accentul să se deplaseze de la învățarea reproductivă la învățarea bazată pe investigare, argumentare și validare;
- elevul să fie pus în situația de a formula ipoteze, de a testa și de a evalua rezultate, în spiritul autenticității demersului științific;
- să evidențieze diferența dintre teorie și validare (confirmare prin dovezi), pentru a cultiva gândirea critică și autonomia intelectuală;
- accentul să cadă pe învățarea proceselor de raționament și de validare, nu doar pe memorarea concluziilor;
- să valorifice caracterul dinamic al cunoașterii științifice, prin exemple de teorii sau concepții care au fost revizuite, depășite ori infirmate, pentru a sublinia că știința evoluează prin dialog între ipoteză și dovadă;
- să reflecte metodologia specifică domeniului cunoașterii științifice: observare, modelare, argumentare logică, analiză comparativă, formulare de concluzii etc.

Menționarea unor concepte, evenimente, procese istorice sau personalități pentru fiecare temă are ca scop să orienteze profesorul în proiectarea și realizarea demersului didactic, respectiv acele repere minime obligatorii necesare formării competențelor specifice. Profesorul are libertatea de a adăuga concepte, fapte istorice sau personalități și de a decide bugetul de timp pentru fiecare temă în funcție de specificul clasei, interesele elevilor pentru performanță sau pentru anumite teme.

De asemenea, este important de subliniat că formarea unei gândiri critice se poate face prin multiperspectivitate. Astfel, este importantă dezvoltarea capacității elevului de a analiza evenimente istorice din diverse unghiuri și perspective (de exemplu, perspectiva celor cuceriți din imperii coloniale).

Exemplificarea câte uneia dintre activitățile de învățare propuse pentru fiecare competență specifică poate ajuta cadrul didactic în a decide care dintre activitățile de învățare, strategiile didactice sunt în acord cu particularitățile elevilor.

Un element de noutate pentru programele școlare pentru clasa a IX-a este acela al unui domeniu de conținut care să facă trecerea de la nivelul gimnazial la cel liceal din perspectiva specificului disciplinei Istorie. Astfel, chiar dacă pe parcursul gimnaziului, elevilor li s-au format competențe corespunzătoare nivelului de învățământ, în ceea ce privește continuarea studiului Istoriei, la începutul liceului, o reluare, dar la nivel superior, a aspectelor specifice acesteia ca domeniu al cunoașterii este necesară. Această primă temă din programa școlară, de introducere, are scopul de a aprofunda, consolida achizițiile elevilor referitoare la cronologie, la diversitatea surselor, validitatea și utilitatea lor, importanța multiperspectivității pentru realizarea unui demers de cunoaștere coerent și corect din punct de vedere științific.

EXEMPLE DETALIATE PENTRU ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

În contextul formulării unor competențe generale și specifice noi, propunerile de a exemplifica o activitate de învățare au scopul de a ilustra modalitatea de formare a competențelor specifice.

Pentru CS 1.1. Utilizarea reperelor de timp și spațiu în relatarea evenimentelor și proceselor istorice din epocile studiate, are ca propunere de activitate de învățare **construirea unei axe cronologice care să evidențieze succesiunea evenimentelor/proceselor istorice din Antichitate/Evul Mediu.**

Titlul activității: Axă cronologică. *Roma de la Regalitate la Imperiu*

Metoda conversației euristice presupune implicarea activă a elevilor în procesul de învățare prin intermediul întrebărilor succesive adresate de profesor. Scopul acestei activități de învățare este de a orienta elevii către identificarea evenimentelor esențiale și stabilirea ordinii lor cronologice. Activitatea sprijină dezvoltarea gândirii critice, stimulează curiozitatea intelectuală și promovează implicarea activă a unui număr cât mai mare de elevi în procesul de învățare.

Preambul: La finalizarea conținutului „Roma antică. De la Regalitate la Imperiu" se va organiza o activitate de frontală de consolidare. Profesorul va adresa întrebări elevilor prin intermediul cărora aceștia vor identifica principalele etape ale evoluției Romei și le vor ordona cronologic pe o axă a timpului. Elevii vor argumenta relevanța fiecărui eveniment selectat și vor evidenția importanța acestuia în procesul de transformare a Romei din oraș-stat în imperiu.

Pe tabla clasică sau interactivă, precum și în mapele personale, elevii vor trasa o linie orizontală, marcând clar fiecare eveniment ales.

Timp de lucru: 20 de minute

Criterii de evaluare evaluarea și notarea elevilor

Criterii	Punctaj
- Selectarea corectă a principalelor evenimente din evoluția Romei – identificarea momentelor fundamentale care marchează trecerea de la regalitate la imperiu.	2 puncte
- Plasarea evenimentelor în succesiunea cronologică adecvată – respectarea ordinii cronologice pe axa timpului.	3 puncte
- Argumentarea relevanței fiecărui eveniment – justificarea importanței acestuia în procesul de transformare a Romei din cetate în imperiu.	3 puncte
- Realizarea structurată și clară a axei cronologice – prezentarea logică, utilizarea terminologiei istorice și lizibilitatea grafică.	1 punct
- Participarea activă și contribuția personală – implicarea în conversația euristică și aportul la construirea cunoașterii colective.	1 punct

Pentru **CS 1.2. Explicarea relației cauză-efect într-o succesiune de evenimente și procese istorice** poate fi formată printr-o activitate precum **analizarea cauzelor și a consecințelor evenimentelor din cadrul unui proces istoric, pe baza unor surse istorice.**

Titlul activității: *analizarea succesiunii cauzelor și consecințelor într-un proces istoric, pe baza informațiilor din surse istorice;*.

Profesorul selectează două sau mai multe surse care abordează aspecte diferite ale Reformei religioase. În acest scop, se pot utiliza textele din manualul școlar sau, dacă apreciază că sunt necesare materiale suplimentare, cadrul didactic poate elabora o fișă de lucru cu surse adaptate nivelului și nevoilor clasei.

Pornind de la sursele selectate, elevii vor răspunde cerințelor formulate de profesor având în vedere:

1. Precizarea cauzelor Reformei.
- Răspândirea ideilor umaniste – promovarea libertății de gândire și a studiului Bibliei.
- Vânzarea indulgențelor – practică abuzivă care a generat nemulțumiri în rândul credincioșilor.
- Abuzurile și decăderea morală a clerului – corupție, lipsa pregătirii religioase.
- Scăderea prestigiului Papalității – implicarea în probleme politice și financiare.
- Tipărirea și difuzarea cărților în limbile naționale – accesul direct al credincioșilor la texte religioase.

2. Principalele idei promovate de liderii Reformei religioase.
- Ideea centrală din „Cele 95 de teze" referitoare la mântuire și critica adusă de Martin Luther Bisericii Catolice.
- Conceptul de „predestinare" la Jean Calvin și schimbarea raporturilor credincioșilor cu Biserica Catolică.
- Motivele politice și religioase care au determinat crearea Bisericii Anglicane.

3. Prezentarea impactul Reformei religioase asupra Europei.
- Apariția confesiunilor protestante (luteranism, calvinism, anglicanism)
- Împărțirea Europei în zone catolice și protestante, ceea ce a generat tensiuni și conflicte religioase.
- Contrareforma – Conciliul de la Trento.

Criterii de evaluare:

- ❖ Identificarea cauzelor Reformei religioase.
- ❖ Enumerarea ideilor liderilor Reformei.
- ❖ Prezentarea impactului Reformei asupra Europei.

- ❖ Utilizarea relației cauză–efect.

Exemplu pentru CS 2.1.Recunoașterea tipurilor de surse istorice pentru a le valorifica în diverse contexte de viață

Activitatea de învățare: **identificarea regulilor de luare a deciziilor la nivelul clasei de elevi selectând sursele referitoare la principii ale democrației ateniene dintr-un dosar virtual procesat cu ajutorul inteligenței artificiale.**

Descriere: Activitatea urmărește ca elevii să recunoască diferite tipuri de surse, să analizeze credibilitatea lor, să decidă folosirea unora dintre ele pentru a genera cu ajutorul inteligenței artificiale o serie de principii pe care să le poată folosi în organizarea clasei pentru luarea deciziilor.

Organizare și materiale: grupe de 3-4 elevi, aplicația NotebookLM, 4-5 laptopuri, internet, surse scrise, audio și video despre organizarea democratică a Atenei.

Timp de lucru: 20 de minute.

Desfășurarea activității: Profesorul partajează cu elevii organizați în grupe un dosar virtual în aplicația NotebookLM, în care sunt preîncărcate 10 surse diverse cu privire la democrația ateniană. Elevii analizează în echipă sursele și selectează cele mai potrivite și credibile dintre ele. În aplicație elevii formulează o cerință pentru inteligența artificială. De exemplu: *Ce reguli ale democrației ateniene, sunt menționate în sursele date și se pot folosi astăzi pentru un grup de aproximativ 25 de elevi din clasa a IX-a, atunci când trebuie să ia o decizie.* Solicită aplicației să genereze, pe baza surselor din dosarul virtual: clip audio, prezentare video, test, joc de tip flashcards, schemă conceptuală. Fiecare grupă analizează materialele generate de inteligența artificială, selectează și prezintă colegilor 4-5 elemente care ar putea fi folosite în organizarea clasei, de exemplu: participarea directă, egalitatea în fața regulilor, majoritatea simplă, tragerea la sorți pentru diverse atribuții în cadrul colectivului de elevi.

Evaluarea activității:

- Portofoliul virtual realizat se bazează pe folosirea unor surse credibile, diverse, alese pe baza criteriilor.
- Regulile de organizare a clasei prezentate de fiecare echipă sunt autentice (provin din experiența democratică a Atenei) și se pot aplica în viața de zi cu zi.
- Elemente de autoevaluare: fiecare grupă parcurge testul generat de aplicație sau jocul de tip flashcards și verifică răspunsurile. Testul oferă automat un scor, acuratețe, corectitudine.

Analiza de către elevi a credibilității surselor date de inteligența artificială se realizează cu ajutorul unor criterii:

Nr.	Criteriu de credibilitate	Întrebări de ghidare	Nivel de încredere (scăzut / mediu / ridicat)
1	Ce tip de sursă este?	Sursă directă, analiză științifică?	
2	De unde provine sursa?	Un manual, un articol într-o enciclopedie sau revistă?	
3	Ce urmărește autorul?	Popularizare, explicare, cercetare?	
4	Este autentică?	Material original, compilație, referat școlar?	

C.S. 2.2. Extragerea informațiilor din surse diferite pe baza unor repere istorice

Exemplu de activitate de învățare: selectarea informațiilor din surse istorice pe baza unui criteriu, de exemplu, opinie, argument, obiectivitate, validitate.

Metodă recomandată: completarea unui organizator grafic în care elevii să noteze opinia identificată la nivelul sursei, respectiv argumentele care o susțin.

Descrierea activității: activitatea debutează cu definirea celor două concepte și oferirea unor exemple de opinii argumentate din domenii de interes pentru elevi. O dată clarificate noțiunile, elevii primesc sursa istorică și completează organizatorul grafic după modelul de mai jos.

Exemple:

Titlul sursei	**Opinia**	**Faptele sau argumentele identificate**
Descrierea pe care Herodot o face orașului Babilon în lucrarea *Istorii*, Cartea I, 178-179	Elevii identifică în sursă opinia pe care Herodot o exprimă cu privire la orașul Babilon.	Elevii identifică 2-3 argumente prin care Herodot își susține punctul de vedere.
Stilul gotic (Georges Minois, *Istoria Evului Mediu,* Nemira, 2021, pp. 289)	Elevii identifică în sursă opinia exprimată de autor cu privire la edificiile gotice.	Elevii identifică 2-3 argumente prin care autorul își susține punctul de vedere.
Fragment din predica rostită de Martin Luther la Erfurt (după *Istoria lumii în texte*, coord. B. Murgescu, Teora, 1999, p. 141)	Elevii identifică în sursă opinia pe care Luther o exprimă cu privire la problema mântuirii.	Elevii identifică 2-3 argumente prin care Luther își susține punctul de vedere.

Ținând cont de diversitatea elevilor care studiază istoria ca o disciplină de trunchi comun, cu o oră pe săptămână, propunem și o variantă mai complexă a acestei activități, care să se adreseze elevilor capabili de performanță, în vederea predării/ învățării diferențiate: „***selectarea informațiilor din surse istorice pe baza criteriului relevanței actuale”.***

Exemple:

Titlul sursei	Aspecte de actualitate	Aspecte ieșite din uz
Fragment din *Codul lui Hammurabi* (după *Istoria lumii în texte*, coord. B. Murgescu, Teora, 1999, p. 25)		
Fragment din *Legea celor XII Table* (după *Istoria lumii în texte*, coord. B. Murgescu, Teora, 1999, pp. 35-36)		
Fragment din Aristofan, *Cavalerii* (după *Istoria lumii în texte*, coord. B. Murgescu, Teora, 1999, p. 33)		

Evaluare: se recomandă o metodă complementară precum interevaluarea. După încheierea activității individuale, elevii schimbă caietul/ fișa de lucru cu cea a unui coleg și îi lecturează cu atenție rezolvarea. Se pot face însemnări, cu o altă culoare, pe materialul colegului. După ce toate lucrările s-au întors la autorii lor, aceștia le pot revizui, în funcție de recomandările „evaluatorului”, dar și de perspectiva nouă, dobândită în urma citirii răspunsului „evaluat”.

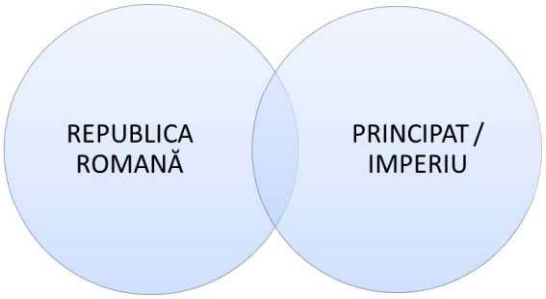
Exemplu pentru CS 3.1. ***Descrierea evoluției formelor de organizare politică în epoci istorice diferite***

Activitate de învățare: completarea/realizarea unor frize cronologice/organizatori grafici pentru a ilustra elementele de continuitate/asemănările și deosebirile dintre instituții/forme de organizare politică din diferite perioade istorice;

Tema: ***Roma antică de la Regalitate la Imperiu.***

Descriere: Activitatea urmărește ca elevii să compare evoluția instituțiilor Romei antice în perioada Republicii și a Imperiului Roman, pentru a identifica asemănările și deosebirile.

Organizare și materiale: elevii vor lucra în perechi, având ca sarcină de lucru completarea unui organizator grafic de tip diagrama Venn.

Timp de lucru: 20 de minute.

Evaluare: Activitatea elevilor va fi evaluată, pornind de la următoarea grilă:

Criterii	**Punctaj**
– identificarea unei asemănări și a unei deosebiri.	2 puncte
– identificarea a două asemănări și a două deosebiri.	4 puncte
– identificarea a trei asemănări și a trei deosebiri.	6 puncte
– utilizarea corectă a termenilor istorici care desemnează instituțiile romane.	2 puncte
– comunicarea eficientă și colaborarea în rezolvarea sarcinii de lucru.	1 punct
– oficiu	1 punct

Exemplu pentru CS 3.2. *Recunoașterea elementelor civice și culturale care contribuie la identitatea Europei contemporane*

Activitate de învățare: identificarea unor aspecte din cultura Antichității/Evului Mediu/Renașterii care contribuie la identitatea europeană

Tema: *Timpul marilor catedrale. Moștenirea culturală a Europei medievale.*

Descriere: activitatea urmărește ca elevii să identifice pe site-urile indicate (ex. https://whc.unesco.org/en/list/) edificii din Europa medievală care fac parte din patrimoniul UNESCO.

Organizare și materiale: clasa va fi împărțită în grupe de câte 3-4 elevi, fiecare grupă având ca sarcină de lucru realizarea unei fișe de prezentare a unui edificiu european din perioada Evului Mediu, aflat în patrimoniul UNESCO. În realizarea prezentării, elevii se vor ghida după următoarea structură: *denumirea monumentului, 1-2 imagini, spațiul istoric, perioada în care a fost construit, stilul arhitectonic, posibilități de vizitare în prezent.*

Timp de lucru: 30 de minute.

Evaluare: Activitatea elevilor va fi evaluată, pornind de la următoarea grilă:

– corectitudinea informațiilor istorice	3 puncte
– relevanța imaginilor	2 puncte
– colaborarea în cadrul echipei	1 punct
– prezentarea coerentă a informațiilor	2 puncte
– încadrarea în timpul de lucru acordat	1 punct
– oficiu	**1 punct**

Exemplu pentru CS 4.1 Selectarea surselor necesare pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric

Activitatea de învățare: Analizarea unor surse istorice din perspectiva credibilității și a utilității acestora pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric.

Activitatea de învățare propusă de analizare a unor surse istorice din perspectiva credibilității (de exemplu credibilitatea autorului, scopul pentru care a scris, acuratețea și relevanța informațiilor) și a utilității acestora pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric.

Descriere

Activitatea urmărește consolidarea capacității de selectare conștientă, pe bază de criterii a celor mai credibile surse pentru prezentarea unui eveniment istoric.

Organizare și resurse

Activitatea se va desfășura individual, folosind o fișă de lucru cuprinzând surse istorice scrise despre Cristofor Columb și expedițiile sale spre Lumea Nouă.

Timp de lucru: 30 de minute.

Desfășurarea activității

Elevilor li se prezintă criteriile de evaluare a credibilității surselor istorice – 3 minute (credibilitatea autorului, scopul pentru care a scris, acuratețea și relevanța informațiilor)

Elevii primesc fișe de lucru cuprinzând câteva surse istorice primare, secundare, opinii referitoare la expedițiile lui Cristofor Columb. Elevii analizează sursele respective, înregistrând, în scris, observațiile lor referitoare la credibilitatea și utilitatea surselor pentru a prezenta expedițiile lui Cristofor Columb, într-o perspectivă obiectivă. Elevii selectează sursa (sursele) cu gradul cel mai mare de credibilitate pentru prezentarea obiectivă a temei date, explicându-și alegerea – 15 minute

Evaluarea activității

Aleși aleatoriu, câțiva elevi fac scurte prezentări orale (max. 3 minute) și primesc feedback.

Fișele de lucru ale elevilor cuprinzând sursele selectată(e) și explicațiile care au stat la baza alegerii făcute sunt evaluate de profesor și primesc feedback individualizat. Pe baza rezultatelor evaluării, profesorul decide dacă competența este dezvoltată la nivelul așteptat, sau sunt necesare măsurii de consolidare sau remediale.

Criterii generale de evaluare a activității:

- Corectitudinea argumentării (argumentele folosite valorifică criteriile de evaluare a surselor învățate anterior
- Nivelul de complexitate al argumentării referitoare la sursele istorice selectate
- Capacitatea de a opera cu o multitudine de surse istorice.

Notă. Activitatea poate fi adaptată și pentru crearea unor contexte diferențiate de învățare care să țină seama de nivelul achizițiilor, ritmul și motivația pentru învățare.

Pentru Competența specifică **4.2 Organizarea informațiilor din mai multe surse pentru realizarea unui proiect,** pentru activitatea propusă, **alcătuirea unei hărți conceptuale cu privire la categoriile de surse care pot documenta un film/roman istoric** se poate realiza sub forma unui proiect cu numele **„Marc Antoniu între istorie și ficțiune: organizarea informațiilor din surse diverse”.**

Descriere generală: Elevii lucrează în echipe pentru a analiza modul în care un personaj istoric, Marc Antoniu, este prezentat în diferite surse artistice (teatru, film, text dramatic, serial TV). Apoi compară aceste reprezentări cu informațiile istorice reale, organizând datele într-o fișă de personaj istoric. Activitatea se încheie cu un proiect multimedia realizat în echipă, în care elevii integrează, structurează și prezintă informațiile obținute.

Structura activității:

1. Formarea grupelor (4 echipe). Fiecare echipă primește **o sursă artistică diferită** despre Marc Antoniu:

- **Grupa 1:** reprezentație filmată **–** *Iulius Cezar*, Royal Shakespeare Company (YouTube)
- **Grupa 2:** fragment din filmul *Iulius Cezar* (1953), regia Joseph Mankiewicz
- **Grupa 3:** fragment scris – *Iulius Caesar*, William Shakespeare, traducere Lucia Verona
- **Grupa 4:** secvență din serialul *Rome* (HBO, 2005–2007)

Timp de lucru: 30 de minute.

2. Sarcina pe grupe: Fiecare echipă realizează o **fișă organizată de personaj**, în care extrage și structurează informațiile relevante despre Marc Antoniu din sursa artistică primită.

Întrebări-ghid (uniforme pentru toate grupele):

- Cum este portretizat Marc Antoniu în sursa voastră? (trăsături, rol, motivații)
- Ce acțiuni cheie sunt asociate cu personajul?
- Ce elemente par inspirate din realitate? Ce elemente sunt ficționale sau interpretative?
- Ce tip de informații despre personaj lipsesc sau sunt neclare în această sursă?

3. Documentare istorică suplimentară (toate grupele):

Pe baza unor **surse istorice reale** (manual, enciclopedii, articole istorice, resurse digitale recomandate), elevii completează:

- Cine a fost Marc Antoniu în realitate?
- Ce rol politic, militar sau cultural a avut?
- Ce informații sunt validate istoriografic? Ce informații rămân incerte?
- Cum este prezentat de istorici astăzi?

Scopul etapei: compararea și completarea informațiilor din reprezentările artistice cu cele istorice.

4. Confruntarea rezultatelor (două câte două grupe):

Grupele sunt asociate în perechi (1–2, 3–4 sau altă combinație). În perechi, elevii:

- compară modul în care sursele lor prezintă personajul;
- observă diferențe semnificative (roluri exagerate, interpretări moderne etc.);
- combină informațiile într-o fișă comună, coerentă și organizată.

5. Realizarea proiectului în format multimedia (evaluare):
Fiecare grupă realizează un **proiect multimedia** (prezentare digitală, poster interactiv, video scurt) care să:

- includă **sursele artistice analizate**;
- integreze **informațiile istorice reale**;
- prezinte diferențele dintre ficțiune și realitate;
- demonstreze **organizarea clară** a datelor (tabele, cronologii, grafice, comparații).

Criterii de evaluare recomandate:

- acuratețea informațiilor istorice;
- diversitatea și relevanța surselor folosite;
- modul de organizare (coerență, structură, claritate);
- prezentarea vizuală;
- colaborarea în echipă.

Propunerile de activități de învățare exemplificate în programă pot fi adaptate în funcție de nivelul elevilor, de resursele pe care le oferă școala. De asemenea, punctajele acordate pentru evaluare sunt propuneri și ele pot fi adaptate de profesor. Important este, ca aceste criterii de evaluare, punctaje să fie comunicate elevilor odată cu sarcinile de lucru.

Pe parcursul orelor corespunzătoare procentului de 25% din numărul total de ore pe an școlar pot fi realizate proiecte care să valorifice informațiile dobândite la fiecare domeniu de conținut și care să vizeze educația pentru mediu, educația juridică, interculturală sau pentru cetățenie. Exemple de astfel de proiecte pot fi *Catedrala – proiectul unei comunități medievale, Bizanț versus. Islam: două civilizații, o lume conectată, Umanismul și omul modern: valori umaniste ce au traversat secolele?*

Chiar dacă exemplele de activități de învățare pun accent pe interactivitate, pe utilizarea noilor tehnologii, a resurselor educaționale deschise, aceasta nu presupune eliminarea totală a metodelor tradiționale de transmitere a informațiilor istorice precum expunerea, conversația euristică sau de evaluare, respectiv testul docimologic.

Aplicațiile digitale propuse pentru activitățile de învățare pot fi înlocuite, în anumite cazuri de fișe în format hârtie în situațiile în care elevii nu au încă, în clasa a IX-a, competențele digitale formate. Cu toate acestea, dacă școala are resursele necesare, profesorul de istorie, prin intermediul activităților de învățare pe care le consideră necesare pentru formarea competențelor specifice, poate contribui și la dezvoltarea competențelor digitale ale elevilor.

Profesorul este cel care decide, pe baza competențelor generale, a competențelor specifice, a temelor, conceptelor, evenimentelor, proceselor istorice și a personalităților menționate în programă cum își planifică și realizează activitățile de învățare, modalitățile de evaluare, astfel încât să faciliteze elevilor o învățarea reală, eficientă, formarea competențelor, a gândirii critice și a perspectivei istorice.

GRUP DE LUCRU

Nume și prenume	Grad didactic/Titlu științific	Instituție de apartenență, localitate, județ
Cojocaru Daniela Ana	Grad Didactic I	**Colegiul Național „Costache Negri", Galați**
Grozav Gabriel Cornel	Grad Didactic I	**Liceul Teoretic „Gheorghe Marinescu" Târgu Mureș, Mureș**
Palade Eugen	Doctor	**Consultant independent**
Rotundu Elvira	Doctor	**Colegiul Național „Costache Negruzzi", Iași**
Timofti Adrian	Doctor	**Liceul Teoretic „Varlaam Mitropolitul", Iași**
Tomescu-Stachie Carmen	Grad Didactic I	**Colegiul Național „Costache Negruzzi", Iași**
Țogorean Cătălina	Grad Didactic II	**Liceul de Informatică „Tiberiu Popoviciu", Cluj-Napoca, Cluj**

COORDONATORI/RESPONSABILI/CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI

Nume și prenume	Funcție/Titlu științific	Instituție de apartenență
Pop Ioan Aurel	Academician Coordonator științific	**Academia Română**
Popescu Mirela	Coordonator grup de lucru GLC 31 Grad Didactic I	**Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare**
Băjenaru Radu	Cercetător științific I	**Institutul de Istorie „Vasile Pârvan", București**
Rădvan Laurențiu	Profesor universitar doctor Consultant științific	**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iași**
Nemeti Sorin	Profesor universitar doctor Consultant științific	**Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca**
Nedici Radu	Conferențiar universitar doctor Consultant științific	**Universitatea București**